YİRMİNCİ YÜZYILDA KALAN ŞEHİR

Ayşe Göktürk Tunceroğlu

-Hikâye-

ÖTÜKEN

YAYIN NU: 1589
EDEBÎ ESERLER: 831

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NUMARASI: 16267

ISBN: 978-625-408-001-2

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50 • (0212) 293 88 71 - Faks: (0212) 251 00 12

Editör: Göktürk Ömer Çakır

Son Okuma: Bilal Erimez

Kapak Tasarımı: Mahmut Doğan

Dizgi-Tertip: Mahmut Doğan

Kapak Baskısı: Pelikan Basım

Baskı: ANA BASIN YAYIN GIDA İNŞ. SAN. VE TİC. A.Ş
Mahmutbey Mah. Devekaldırımı Cad. 2622 Sk.
Güven İş Merkezi Nu:6/13, Bağcılar-İstanbul
Sertifika Numarası: 20699 Tel: (0212) 446 05 99

İstanbul- 2020

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Ayşe Göktürk Tunceroğlu: 1958 yılında İzmir'in Ödemiş ilçesinde doğdu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden 1979'da mezun oldu. Ârifiye Öğretmen Lisesinde ve Adapazarı Ali Dilmen Lisesinde edebiyat öğretmenliği yaptı, ardından Sakarya Üniversitesinde Türk Dili okutmanı olarak çalıştı. 1984'te ABD'ye gitti, hâlen orada yaşamaktadır.

Türkiye gazetesinde 21 sene "Amerika Mektubu" köşesini yazdı. Başta Türk Edebiyatı dergisi, Kubbealtı Akademi Mecmuası olmak üzere muhtelif edebiyat dergilerinde hikâye, gezi yazıları ve denemeler yazmıştır, yazmaktadır. Ayrıca millidüşünce.com ve millidevlet.com internet sitelerinde yazıları yayımlanmaktadır.

Yayımlanmış 13 kitabı var. Üçü tercüme. Amerikalı yazar Michael Moore'un iki kitabını tercüme etti:

1-Aptal Beyaz Adamlar (Bâbıâli Kültür Yayıncılığı, 2002)

2-Ahbap, Memleketim Nerde? (Bâbıâli Kültür Yayıncılığı, 2004)

Türk dostu Ermeni asıllı Amerikalı Edward Taşçı'nın hatıralarını Türkçeye çevirdi:

Ermeni İddiaları-Gerçekler Açıklanmalıdır (Avcıol Basım Yayım, 2010)

Kızılderililer üzerine çalışmalarını iki kitapta topladı:

1-Mi Taku Oyasin-Kızılderili Hikmetleri (Alfa Yayınları, 2000)

2-Haliksay-Evvel Zaman İçinde Kızılderili Hikâyeleri (Alfa Yayınları, 2000)

Hikâye kitapları:

1-Bayram Kurabiyesi (Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, 2000)

2-Sam Amca ile Samiye Teyze (Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, 1996)

3-Avucumdaki Dünya (Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, 2015)

Deneme-araştırma-gezi kitapları:

1-Amerika Mektupları (Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, 1992)

2-Amerika Amerika (Bâbiâli Kültür Yayıncılığı, 2002)

3-Türkiye Amerika Arası Dokuz Saat (Bâbıâli Kültür Yayıncılığı, 2003)

4-Gurbet Dediğin (Ötüken Neşriyat, 2008)

5-Öküzün Boynuzundaki Dünya (Hülbe Yayınları, 2016)

İÇİNDEKİLER

CİĞER KEBAP / 11

•

HAYAT DEVAM EDİYOR / 21

•

BİR KOKUNUN PEŞİNDE / 31

•

GENİŞ ZAMANIN HİKAYESİ / 41

•

AYIN ON DÖRDÜ / 51

•

MAHMÛRE / 61

•

KOCASIZ KADINLAR KULÜBÜ/ 71

•

ALTI BUÇUK YEDİ ARASINDA / 83

•

KUTU / 93

•

ZEKİ İPLİKÇİ / 105

•

KEMAL'İN HİKÂYESİ / 113

•

PENCERELER / 123

•

TERLİKLER / 131

•

ŞEHRİN SÜLEYMANI / 141

•

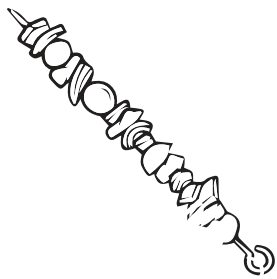
BEYAZ TAKIM ELBİSE / 149

•

İĞNEDEN İPLİĞE / 159

•

“TI”LARIN DEĞNEKLERİ / 169

CİĞER KEBAP

Yanık bir ciğer kokusu yükseliyordu. Sabahleyin duydular. Duydular ve aldırmadılar.

Bergamot kokulu çaylar bardaklara doldurulurken, küçük kız haşlanmış yumurta yemeyeceğim diye tuttururken, ekmek dilimleri kızarmaları için tost makinalarına oturtulurken, zeytinlerin üzerine sızma zeytinyağı gezdirilip kekik serpilirken… Birinci kattaki teyzenin, sabah namazından sonra makineye attığı çamaşırlar balkona asılırken, ikinci kattaki genç avukat cüppesini dikkatlice katlayıp, derisi aşınmış çantasına koyarken, avukatın öğretmen karısı giydiği gömleğin kopmak üzere olan düğmesini fark ederken, üçüncü katta orta yaş krizine girmek üzere olan hanım banyosundaki tartıya çıkıp, dünden beri kaç gram aldığını hesaplamaya çalışırken, kayınvalidesinin mayaladığı hamur o sırada mutfakta sofra bezinin sıcaklığında kabarırken… Apartmanın altındaki butiğin sahibesi, kirli beyaz fino köpeğini dükkânın önündeki elektrik direğine bağlayıp, önüne kuru mamasını koyarken, geceyi altında geçirdiği otomobil hareket edip gidince ortada kalıveren tüyü karışmış kara sokak köpeği şaşkın ve mahmur bakınırken...

Şehrin yedi yerinde yedi ayna kırılırken, yedisi de yedi parçaya bölünürken...

Yanık bir ciğer kokusu yükseliyordu. Duydular ve aldırmadılar.

Kopmak üzere olan düğme dikilirken, televizyonda günaydın haberleri, hiç aydınlık bir haber vermeden sürüp giderken… Dükkânların kepenkleri peş peşe kaldırılırken, her kepengin kaldırılma hareketi sırasında çıkan madeni

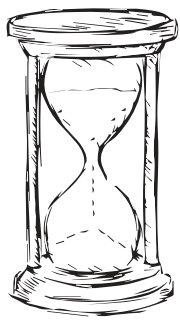
ses kulakları tırmalarken, kulakları tırmalamasına rağmen şehirde hayatın başladığının ve her şeyin yolunda olduğunun delili olarak yüreklere su serperken… İlkokulun bahçesinde, mavi önlüklü öğrencilerin ağzından, notaları tam yerine oturmamış bir İstiklal Marşı yükselirken, geç kalmış bir oğlan okulun demir bahçe kapısından yel yeperek girerken… Köşebaşındaki seyyar simitçi, tablasında kalan simitleri bir kere daha sayarken… Bir elinde uzun saplı süpürge, öteki elinde uzun saplı kürek ile isteksizce dolanan belediyenin temizlik işçisi, asfaltın kaldırımla buluştuğu köşedeki mazgalın üzerine atılmış, içindeki yenebilir çöpler kedi ve köpekler tarafından yoklanıp mideye indirildikten sonra yenemeyecek çöpleriyle kalmış, torbalıktan çıkmış naylon torbayı, buruşturulmuş sigara paketlerini, boşalmış ve yassıltılmış su şişelerini süpürgesiyle küreğine iteklerken, bir yandan bunları atanlara da deşenlere de küfrederken...

Şehir, üzerinden kapağı alınmış bir cadı kazanı gibi, içindeki taneler, kokular, renkler, seslerle kaynamaya başlarken...

Ciğer kokusu yükseliyordu.

Ayna kırıklarını topladım, attım kazanın içine. Hâlbuki toprağa gömülmeliydi. Ya da güneye akan bir ırmağın sularına...

Simitçi, tablasında kalan simitlerle birlikte lisenin önüne doğru yollanırken, sekiz kırk beş otobüsü yolcularını tamamlamış, kapılarını kapatmış, şehirler arası otogarın kapısından havalı freninden yükselen tıslamalarla çıkarken, son elli yıldır tek çivi çakılmamış solgun ve yorgun istasyon binasının önündeki iki vagonlu otoray hareket etmek üzere makinelerini çalıştırırken… Gülendam Kuaför'ün manikürcü kızı dükkânın önüne arabaların park etmesini, park edip de dükkânın manzarasını kapatmasını önlemek üzere "Park Yapılmaz" levhası koyarken, pidecinin çırağı çapkın

HAYAT DEVAM EDİYOR

Bak sana her şeyi baştan anlatacağım. En baştan... Hep öyle yapardım ya!

İlkbahardan yaza geçişin damgasını taşıyan parlak güneşli, kar beyazı parçalı bulutlarla bezeli, ılık rüzgârlı bir havaydı. Hazirandı. Yıllardır görmediğim, tahmin ederim birçoğunu senin de ne zamandır görmediğin insanlar toplanmışlardı. Çocuklar büyümüş, gençler yaşlanmış, zayıflar şişmanlamış. Altındişlilerin ortanca oğlan ne olmuş öyle? Tostoparlak... İtiversen parmağınla varil gibi yuvarlanıp gidecek. Ülfet Yenge'nin fırıldak torunu limon sarısı gömlek giymiş. Bu sene moda, biliyorsun. Gömlek ben buradayım diye bağırıyor; onca siyah, gri, bej rengin arasında. Densiz...

Bir ev dolusu kadın tevhit çekiyordu. Hoca Hanım orta sehpanın üzerine bir kese tespih boşalttı. Herkes bir tane seçti kendine. Tespih tanelerini tutan parmak uçları biteviye oynuyor. Yedi yüz elli adet hurma çekirdeği. İyice kurumuş. Sen bu hurma çekirdeği işini sevmezsin. "Ağızdan çıkmış çekirdek kullanılacağına fasulye, nohut olmaz mı?" dersin hep.

Biz gittik. Seni de alıp gittik. Ilık rüzgârlı bir havaydı.

Toprak kazılıp hazırlanmış. Bir buçuk metre... Burnuma hiç toprak kokusu gelmedi. Yakın vakitte yağmur yağmadı galiba. Kuraklık var diye uyarıp duruyor zaten haber bültenleri. Toprağın toprak kokması için suyla buluşması gerek. Bir karınca yuvası gördüm. Hızları baş döndüren atlı karıncalar. Harıl harıl çalışıyorlar. Geçim derdi. "Hey, dikkat edin! Bugün kalabalık burası. Ayak altında kalmayın." Süleyman'ın karıncaları...

İkindiydi. Hazirandı.

Toprağın insanla buluşması.

Feride Abla'nın Leyla, seksen dört yaşında iki bastonla zor yürüyen hanıma bakıp gözlerini göğe kaldırdı: "Sıra gözetmiyorsun ha?!"

Tövbe, tövbe... O da tövbe etti zaten. Kusuruna bakılmaz herhâlde, değil mi? Aşırı teessürün dilden dökülüşü.

Bir karınca yuvası daha... Bunlar koca başlı kara karınca. Ağır ağır çalışırlar. Hiç durmazlar ama ağır ağır…

Ayağı kesilmiş bir adam vardı. Arabadan inememiş, beni çağırdı. "Beni bildin mi?" diye başladı söze. Uzak bir akrabaymış. Bilemedim tabii. Sonra nasıl olsa sana sorarım diye geçiştirdim. Büyük halalardan birinin bir şeyi imiş mi ne?

Daha önce hiç görmediğim birçok insan… Nasıl tarif edeyim? Sanki hepsi birbirine benziyor. Neyse... Kalabalıktı yani. Yolun iki kıyısında zakkumlar açmış. Köyün girişinde, asfaltın kıyısında ne hoş yer burası!.. Zeytin bahçeleri arasında. Kendi toprağındasın. İki dönümmüş. Kendi kararın. Bundan böyle civar halktan da isteyenler buraya konacak. Ama şu anda yalnızsın. Tek başına... Zaten kalabalıklara karışmayı sevmezsin; önde olmayı istersin ya hep.

"Konmak," der bura halkı. Toprağa konmak…

Biraz çiçek, çiçekli yeşil bir yemeni, bir toprak testi... Âdetmiş. Bir de karıncalar... Karıncalar yuvanın deliğine girip kayboluyor. Toprağın altında tünelleri, yolları, odaları var. Toprağın altını en iyi onlar biliyor. Atlı karıncalar delice bir süratle girip kayboluyor, aynı hızla geri çıkıyorlar. Koca başlı kara karıncalar ağır aksak...

Koyduk geldik.

Geldik ki mutfak tepsi tepsi, tencere tencere yemek dolmuş, görmelisin! Kim yiyecek bu kadar şeyi? Patlıcan, biber kızartması da var, sen de ben de çok severiz… Hoca Hanım hurma çekirdeklerini kesesine geri koymuş, tes-

BİR KOKUNUN PEŞİNDE

Biz seninle yıllarca "keppot"u merak ettik. Ben senden duydum ilk. Sen aslında biliyordun da izini kaybetmiştin. Üzerinden geçen zamanın arkasında kalmıştı, üzeri zamanın rengârenk perdesiyle örtülmüştü.

Öyle bir anlatmıştın ki o gün, o dakika bayıldım keppota:

"Emine teyzem otururdu kuşluk vakti avluda, hasırın üzerine. Kış sonu, bahar ayağını sallamış... Yanında bir sele keppot. Az önce avludaki tek keppot ağacından toplanmış... Dalından henüz koparılmış meyveler, ağaçla göbek bağı olan sapları daha nemli. Ortalıkta bir koku. Aman Allah'ım! O ne koku! Avlunun duvarlarını aşar, mahalleye taşardı. Herkes bilirdi ki Emine Hanım Teyze keppot reçeli kaynatıyor. Reçel denmezdi gerçi, keppot tatlısı derdik biz."

O kokuydu hatırladığın.

"Bir bıçakla keppotların kabuklarını tek tek incecik soyardı. Keppotlar üryan kalıverir. Bembeyaz... O bembeyaz etli kısım küçük küçük, birer lokmalık doğranır, ipe dizilir, avlunun köşesindeki odun ateşine oturtulmuş kara tencerede önce bir müddet kaynatılır. Kaynadıkça kokusu ziyadeleşir. Sonra suyu süzülüp taze suya atılır ki acısı çıksın."

Nedense keppot konusunu her açtığında, mor menekşeli emprime elbisen sırtında, avluyu suladıktan sonra limon ağacının altında kitap okuduğun ikindiler aklına gelirdi. Yaş on altı... Baba evinde...

"Radyoda beraber ve solo şarkılar... Bizdeki limon ağacıydı. O da güzel kokar ama keppotun kokusu hiçbir şeye benzemez."

Nedense benim de o keppotlu yıllardan çok sonra, sıcak yaz ikindilerinde aynı evde, dede evinde, köşedeki kahveye yaptığım gazoz seferleri aklıma gelirdi. Her ikisinin de keppotla, keppotlu avluyla ilgisi yoktu. Ama aklımıza gelirdi işte. Bazı şeyler, bazı şeyleri hatırlatıyor.

Ben sokağın başındaki kahveye giderdim. Altı yaşında mıydım?.. Elimde bir file… Yaz ikindilerindeki görevimdi bu. Gerçi ikindiye daha bir saat vardır. Dedem ezandan bir buçuk saat önce kahveye gider, damaya oturur. Elimde file, kahvede dedemi buluyorum. Fileye altı tane gazoz. Bazen sekiz. Kahveci bir gazoz açacağı ile uzun, dikdörtgen bir buz kalıbı yerleştiriyor filenin içine. "Açacağı koyarsın dedenin cebine işi bitince." Dedem oturduğu yerden gülümsüyor. Tahta tabla üzerinde pul şakırtısı. Gazoz şişelerinden çok, o buz kalıbı hoşuma gidiyor. Gazoz değil bana keyif veren, o buz kalıbı. Yol boyunca ardımda ince bir iz. Yol zaten üç dakika. Asfaltı yumuşatan sıcağın gözünde buz kalıbı ilerliyor, ardım sıra damlayan soğuk sular asfalta can suyu sanki. O damlalar olmasa asfalt eriyip akacak. Keşke daha uzun yürüsem… Asfaltı serinletsem… Adımlarımı ağırlaştırıyorum ama geldim bile! Çift kanatlı kapıdan giriyorum. Avluda beni bekliyor herkes. Gazoz şişeleri buz kalıbıyla beraber su dolu bir kovaya konuyor. "Açacağı kaybetmeyin ha! Geri gidecek!" Uzun gazoz bardakları… Mete, "Ben şişeden içeceğim," diye bağırıyor. Şişeler açıldıkça içeride hapsolmuş gazın oksijene kavuşma sesi, soğuk duman...

Gazozu içerken bir yandan kovadaki buz kalıbını gözlüyorum. Yavaş yavaş eriyip su oluyor.

Sen avludaki limon ağacı dediğinde benim aklıma o gazoz seferleri gelirdi. Yaz tatillerinin dede evi. Ekin Pazarı'nın orada. Şimdi yeri otopark. Emine Teyze'nin keppotlu evini hiç bilmem. İki sokak ötede imiş.

O gazozlu ikindilerden birinde konuşmuştunuz anneannemle. Sen, teyzem… Kovada erimeye yüz tutmuş